

Ontwikkelingscontracten

In mijn column van afgelopen september stond dat ik misschien een volgende maal meer zou zeggen over ontwikkelingscontracten¹. Wel, ik ben op mijn wenken bediend, want er is in ons land een discussie losgebarsten naar aanleiding van een artikel van Max van den Berg². Dat artikel lanceert twee ideeën: een nieuw, over ontwikkelingscontracten; en een oud, over een op te zetten nieuw Ministerie van Internationale Economische Betrekkingen. Een paar woorden over het nieuwe ministerie en wat meer over ontwikkelingscontracten.

Het opnieuw lanceren van het idee om een Ministerie van Internationale Economische Betrekkingen te creëren is op dit moment heel relevant, gezien de toestand in Oost-Europa, de geweldige belangstelling voor het milieu, de problemen rond de internationale migratie, de hortende internationale economische onderhandelingen, en de steeds sterker gevoelde behoefte aan 'policy coherence' tussen internationale handel, toegang tot markten, internationale aspecten van het landbouw- en milieubeleid, internationale investeringen, ontwikkelingshulp enzovoorts. Het onder één minister brengen van het internationale economische beleid is natuurlijk geen garantie dat alles nu zal worden rechtgebreid, want dat heeft ook te maken met de geest waarin zo'n politiek besluit wordt genomen, de persoonlijkheid van de nieuwe minister, de politieke visie op het wereldgebeuren en de onderhandelingskaarten in handen van Zuid en Oost. Dit brengt mij op het begrip ontwikkelingscontracten.

Een ontwikkelingscontract is een contract tussen een welvarender regio in West (Noord-Amerika, EG, Japan) en een armere regio in Oost of Zuid (Oost-Europa, GOS, Latijns-Amerika, Afrika, Zuid-Azië, Midden-Oosten). Natuurlijk kan zo'n contract ook gesloten worden tussen twee landen, maar dan verliest het aan kracht en invloed. Het heeft een lange looptijd omdat het ontwikkelingsproces duurzaamheid en zekerheid nodig heeft; het bestrijkt het hele vlak van internationale financiële, economische en sociale betrekkingen ten einde 'policy coherence', nationaal en internationaal, te bevorderen; en het is gebaseerd op wederkerigheid van de conditionaliteit, d.w.z. beide partijen leggen zich vast tot het vervullen van bepaalde condities of voorwaarden.

Een ontwikkelingscontract heeft ten minste twee, en liefst drie, componenten. De eerste component betreft de voorwaarden voor de minder ontwikkelde regio. Deze bestrijken in ieder geval het financieel-economische beleid en dus zulke zaken als een evenwichtiger benadering tussen markt en staat; tussen vrijhandel en protectionisme; tussen het naar buiten gericht zijn en het opbouwen van een sterke nationale basis; tussen privatisering en een publieke sector, enzovoorts. Deze component zou eveneens politieke en institutionele voorwaarden kunnen inhouden, bij voorbeeld betreffende de invoering van politieke democratie, meer-partijstelsels, mensenrechten en economische democratie ('participatory development').

Op dit hele gebied van nationale 'governance', zowel op het financieel-economische als op het politiek-institutionele vlak, is reeds veel gebeurd. Zuid en Oost hoeven dan ook niet al te veel moeite te hebben met deze clausules in het contract, alhoewel de politiek-institutionele aspecten dikwijls gevoelig en controversieel kunnen liggen. Nog gevoeliger liggen andere zaken die West in deze eerste component zou willen stoppen, zoals milieubeleid, voorwaarden betreffende emigratie, drugs, enzovoorts.

De tweede component slaat op het internationale economische, financiële en sociale beleid van het meer ontwikkelde Westen. Dat beleid bepaalt tot op zeer grote hoogte de kwaliteit van 'internationale governance', de manier waarop de wereldeconomie wordt beheerd. Het gaat hier dus om al die zaken die reeds genoemd zijn en de 'policy coherence', de consistentie, tussen deze beleidsinstrumenten. Hier komt de wederkerigheid om de hoek kijken. West neemt per contract op zich om aan de immobiliteit op het gebied van 'internationale governance' een eind te maken, zodat de veranderingen in Zuid en Oost (eerste component) eerder worden gestimuleerd dan tegengewerkt³.

Een derde component zou eventueel een regionale kunnen zijn, waarin wordt bedongen dat de landen in de minder bevoordeelde regio's zullen moeten komen tot economische integratie. Dat is vooral belangrijk voor versnipperde regio's, zoals Afrika. De vraag zal onmiddellijk gesteld worden welk belang West heeft om zo'n ontwikkelingscontract te tekenen en wat de onderhandelingspositie van Zuid en Oost in deze is. Zuid en Oost beginnen nu een beleid te voeren dat West zolang heeft gepredikt. Daarentegen doet West zelf veel minder wat het predikt... De pressie op West zal dus toenemen om dit bij te stellen ten einde een harmonieuze wereldeconomie op te bouwen, hetgeen nu eindelijk binnen handbereik is.

Verder is op het gebied van milieu en internationale migratie West eerder de vragende partij dan Zuid en Oost. In het algemeen staan Zuid en Oost op al deze 'bedreigingsgebieden' (volgens de perceptie in West) in een sterke onderhandelingspositie.

Dit kan makkelijk op een conflict uitlopen. Ontwikkelingscontracten zijn een middel om dat te vermijden en een harmonieuze oplossing aan te reiken. Het rijke Westen heeft uiteindelijk meer te winnen dan te verliezen bij dit harmoniemodel.

L.J. Emmerij

1. Perestrojka in het Westen, *ESB*, 4 september 1991.

2. M. van den Berg, Ontwikkelingshulp moet op de heling, *NRC Handelsblad*, 7 maart 1992.

3. Zie ook mijn artikel: Naar een internationaal stelsel van 'governance', *ESB*, 18/25 december 1991.